

ji. Dolenc v prvi vrsti le posreduje podatke in zapisuje dejstva, za interpretacijo in slikanje ozadja pa pušča dovolj manevrskega prostora bralcu. Ob zelo strnjenem in intenzivnem drugem poglavju se pojavljajo manjše težave s preglednostjo, a je v veliko pomoč na koncu dodano imensko kazalo. Za vseh 538 oseb, omenjenih v knjigi, si je namreč nemogoče zapomniti, kaj, kdaj in zakaj so kaj naredili.

Glede na dejstvo, da kulturni boj, vsaj v neki obliki, v Sloveniji še vedno poteka (če omenimo le vprašanje verouka v šoli ali pa različne interpretacije istih dogodkov v "neodvisnih" dnevnikih in tednikih), bi bilo nadvse zanimivo prebrati, s kom, kako in zakaj smo se Slovenci pričkali po letu 1929. Nekaj mi sicer govori, da kljub raznim zunanjim "sovražnikom" verjetno še vedno v glavnem sami s seboj.

Prosim za nadaljevanje.

Marko Hajdinjak

Sigmund Freud
prevedla Mojca Dobnikar

TRI RAZPRAVE O TEORIJI SEKSUALNOSTI

**Škuc, Filozofska fakulteta,
Studia humanitatis,
letnik 8, Ljubljana 1995,
124 strani**

Tri razprave o teoriji seksualnosti je Freudovo tretje delo, ki je v prevodu izšlo pri Studii humanitatis in njegova osma v slovenščino prevedena knjiga. Glede na to, da gre za impozantnega avtorja in eno izmed njegovih najbolj temeljnih del, je devetdesetletno čakanje na slovenski prevod več kot preveč. Freud je prvi, ki se je poglobljeno ukvarjal s proučevanjem duševnih pojavov, predvsem z obrambnimi mehanizmi, sanjami in seksualnostjo. Le-ta je podrobneje predstavljena v pričujočem delu. Prevod temelji na šesti izdaji iz leta 1925. V dvajsetih letih, odkar je knjiga prvič izšla (leta 1905), je doživela številna spreminjanja in dopolnjevanja. Tako imamo v prevodu zbrane vse dodatke in spremembe, ki jih je avtor pripisal ob ponovnih izdajah, kar nam omogoča vpogled v razvoj njegovih spoznanj.

Pred nami so tri razprave o teoriji seksualnosti. Prva se ukvarja s seksualnimi aberacijami, druga z infantilno seksualnostjo in tretja s preobrazbami v puberteti. Ob branju ne moreš kaj, da ne bi pomislil na že standardno: pa saj Freud vse razlaga s seksualnostjo! V okoljih, kjer dominira krščanska miselnost, se zdi to kot očitek. Za trenutek se poskušajmo distancirati in dvigniti nad krščansko moralo. V tem primeru (pustimo ob strani strokovne ugovore, ki niso neposredno vezani na vprašanje morale) lahko sprejmemo, da je seksualnost gibalno vsega, in to po Freudu ni več očitek, ampak dejstvo. V skladu s tem Freud odgovarja, da ga ta očitek ne čudi, saj afektivni momenti s svojim vplivom zmedejo in povzročijo pozabljenost. S tem misli na filozofa Platona in Schopenhauerja, ki sta že pred njim pokazala, da človekovo početje in hotenje določajo seksualna prizadevanja. Naj navedem primer. Freud razlaga, da imajo otroci radi pasivne gibalne igre, kot so: guganje, metanje v zrak, vožnja z vlakom..., zato ker ob gibanju in tresenju telesa doživljajo ugodje. Tudi tresenje vozička, s katerim starši vozijo otroke, še dojenčke, na sprehode, ne nazadnje vzbuja ugodje, ki se otroku vtisne v podzavest. Ta povezava gibanja in ugodja fascinantno učinkuje na starejše dečke. Eno izmed takšnih učinkovanj Freud vidi v zanimanju za delovanje železnice, ki dobi s tem seksualno simboliko.

Če pride do potlačitve teh seksualnih impulzov iz otroštva, lahko opazimo reakcije na gibanje, ki se kažejo v slabosti pri vožnji ali pa v strahu pred njo.

V skladu s tem bi lahko rekli, da vzgojna metoda vzgojiteljev, ko poskušajo mladino odvrniti od seksualne dejavnosti s športom, ne deluje. Še huje, seksualni užitek nadomestijo z ugodjem, ki se porodi ob gibanju in

tako regradirajo seksualno dejavnost na eno od avtoerotičnih komponent.

Freud poskuša v svojem delu priti do sklepov o izvirni oblikovnosti spolnega nagona. Pot vidi v infantilni seksualnosti. Razvoj spolnega nagona vodijo različne silnice, za katere se zdi, da so postavljene od zunaj. Gre za socializacijska in civilizacijska sredstva, s katerimi poskuša vzgoja usmerjati manifestacijo seksualnega v okvir dopustnega. Tako Freud govori o mehanizmih sramu, gnusa, morale... Mislimo, da bi brez teh mehanizmov, ki naj bi bili domena vzgoje, človek postal, če že ne žival, pa vsaj popolnoma neciviliziran. Vendar nam Freud pokaže, da mislimo narobe. Sram, gnus in morala pri posamezniku niso tolikšni dosežki vzgoje, kot se zdijo.

Podobno je pokazal Robin Fox v Rdeči svetilki incesta. Da je incest pri ljudeh relativno redek, ni zasluga vzgojnih metod in zakonov, ampak obstajajo prirojeni mehanizmi, ki poskrbijo, da človek ob incestu doživlja neugodje, in se ga zato ogiba. Tako je narava tista, ki je v veliki meri poskrbela za to, vendar v naravi ne gre za gotovost, ampak za verjetnost, in tako se zgodi, da se tu pa tam incest še zgodi.

Freud pa v zvezi s sramom, gnusom in moralo kot inhibitorjem nebrzdanega razvoja spolnega nagona navaja, da so se ti razvili spontano. Vzgibi infantilnega seksualnega nagona so po eni strani neuporabni, ker je razmnoževanje odloženo. Usmerjeni so v avtoerotizem in služijo samo občutjem ugodja. Do pubertete, ko se avtoerotizem preusmeri na objekt izven sebe in seksualni cilj ni samo ugodje, ampak praznjenje spolnih produktov in ob tem občutenje ugodja, je še veliko časa. S pomočjo seksualnih vzgibov, ki so poleg neuporabnosti tudi perversni, kar pomeni, da izhajajo iz erogenih con in so njihovi nosilci nagoni, ki spričo razvojne usmeritve individuuma

lahko izzovejo samo občutja neugodja, se razvijejo za zatiranje neugodja duševno nasprotno sile, tako imenovani reakcijski vzgibi, ki zgradijo psihične jezove: sram, gnus in moralo.

Freud je, kot vedno, zanimiv in fascinant, v okviru pričujoče tematike pa še posebej. Kljub temu, da je bilo delo napisano skoraj pred sto leti, je, kar se tiče homoseksualnosti oziroma inverzije, kot to imenuje Freud, na zavidljivi ravni. Danes obstaja ogromno predsodkov in ti so do neke meje pri laičnem delu javnosti razumljivi. Nerazumljivi, skoraj nemogoči pa se zdijo pri izobražencih, kot so doktorji medicine in pedagogike. Nekateri izmed njih mislijo in so to celo javno priznali, da so homoseksualci suha veja na drevesu življenja in da so potrebni zdravljenja. Ne bi bilo slabo, če bi vsi laiki in oni drugi vzeli (če že niso) v roke Freudovo knjigo in si prebrali vsaj njeno prvo razpravo. Že takrat, na začetku stoletja, je Freud zavrnil tezo, da so homoseksualci degenerirani in bolni. Šele proti koncu stoletja, točneje leta 1990, smo uspeli uradno izbrisati homoseksualnost iz seznama boleznih, kar nakazuje, da se Freud ni motil, težko pa je reči, koliko vpliva je pri tem imel.

Njegovo stališče do homoseksualnosti je bilo nestigmatizirajoče in jo razlaga kot pogosto variacijo spolnega nagona in kot odklon glede na seksualni objekt. Malce ironično omeni utečeno teorijo o spolnem nagonu, ki ji najbolj ustreza poetična fabula o delitvi človeka na dve polovici, ki si prizadevata, da bi se v ljubezni spet združili. Govori seveda o moški in ženski polovici. Iz tega izhaja presenetljivost (milo rečeno), da obstajajo moški, za katere seksualni objekt ni ženska, temveč moški, in ženske, za katere seksualni objekt ni moški, temveč ženska. Freud sicer priznava, da homoseksualnosti glede na danosti ni sposoben zadovolji-

vo pojasniti, vendar poudarja, da je pomembneje, da uspemo v naših mislih razrahljati tesno vez med spolnim nagonom in seksualnim objektom. Ta vez je umetni spoj, tako da je nagon neodvisen od objekta in tudi nastanek nagona ne izhaja iz njega.

Freud je v skladu s tem poskušal človeka razlagati kot biseksualno bitje in je izključni interes moškega za žensko in obratno izpostavil kot problem, ki je prav tako potreben razlage in potemtakem ni samoumevnost.

Simona Ožek